

İLİMİZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Yüzölçümü: 8.196 km

Nüfus: 408.809 kişi

Yerleşim

Muş, Doğu Anadolu'nun Yukarı Murat-Van bölümünde, Çar Deresi ve Korni Deresi arasındaki ovaya kurulmuştur. Muş ilimiz Ağrı, Bitlis, Erzurum, Bingöl, Diyarbakır, Batman illeri ile komşudur.

İlçeler

Muş ilinin ilçeleri: Bulanık, Hasköy, Korkut, Malazgirt ve Varto'dur.

Ulaşım

İlimize ait İl merkezine uzaklığı 16 km olan Muş Havalimanına günlük uçuşlar yapılmaktadır.

İl merkezine uzaklığı 3 km olan Tren garı aktif olarak demir yolu ile şehirler arası ulaşım hizmeti vermektedir.

Şehirlerarası otobüs garı şehir merkezine 2 km mesafede aktif hizmet vermektedir.

GEZİLECEK YERLER

ÖREN YERLERİ

Kayalıdere Antik Kenti (Kale Şehri)

Muş kent merkezine 40 km. Varto ilçesine ise 20 km. uzaklıkta, Kayalıkaya köyündedir. Bir Urartu askeri yerleşim birimi olan kentte, 1965 yılında yapılan kazılarda, tapınak, kale, şarap küpleri bulunan depo ve bir kaya gömütü ortaya çıkarılmıştır.

Mercimekkale Höyüğü

Muş merkezinde, Muş-Varto karayolu üzerindedir. Höyük içerisinde Bizans Dönemi'ne ait bir kale bulunmaktadır. Kale haberleşme, posta, gözlem amacıyla yapılmış şu an tamamen toprakla örtülmüş durumdadır.

Bostankale Höyüğü

Malazgirt İlçesinin Botan Köyündeki Urartu yerleşmesi Birinci derecede sit alanı olarak koruma altına alınmıştır.

Kepenek Höyüğü

Muş merkezine bağlı, Kepenek köyünde bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar sırasında höyükte bulunan Urartulara ait bir yazıt bulunmuştur.

KALELER

Muş Kalesi

Muş merkezde bulunan kale, şehrin en eski yerleşim birimlerinden birisi olup kesin yapılış tarihi ve kimler tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. Kale, Hz. Ömer döneminde Müslümanların eline geçmiş, uzun savaşların etkisiyle büyük bir kısmı yıkılmış olan kalenin batı tarafında tahrip olmuş Arap mezarlığı, Selçuklu mezarlığı ve Osmanlı mezarlığı iç içe geçmiş ve dağınık bir halde görülebilir.

Muşet Kalesi

Muş'un güneyindeki Kızıl Ziyaret Tepesinde bulunan kale, Urartular tarafından yapılmış, ancak sonraki devirlerde yapılan çeşitli onarımlarla özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiştir.

Malazgirt Kalesi:

Eski Malazgirt komple çevreleyen kale İslamiyet'in ilk döneminde gerekse Bizanslılar zamanında birçok savaşa sahne olmuştur.

Katerin (Zincirli) Kale

Malazgirt ilçesi Katerin Dağı üzerindedir. Doğu Roma eseridir.

Tıkızlı Kalesi

Malazgirt ilçesinin Tıkızlı Köyünde Urartu dönemine ait olduğu belirlenmiştir.

Bostankale Kalesi

Malazgirt ileçisindeki kale Urartu dönemine aittir.

CAMİLER, KİLİSELER, MANASTIRLAR

Ulu Camii

Mimari özelliklerinden dolayı 14. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen cami, moloz taştan yapılmış, dikdörtgen, planlı ve kitabesizdir. Minaresi, depremden zarar görmüş olup, aslına sadık kalınarak 1968 ve 1972 yıllarında onarım yapılmıştır.

Hacı Şeref Camii

Bir Selçuklu yapısı olan Arslanlı Hanın içinde bulunur.

Alaaddin Bey (Paşa) Camii

Cami, 18. yüzyıl başlarında şehrin valisi Alaaddin Bey tarafından yaptırılmıştır.

Esenlik Camii

Bir Selçuklu eseridir. Ahlat taşından 1194'te yaptırılmıştır.

Yünörencamii

Korkut ilçesi tarihi cami Selçuklu camilerindedir.

Çanlı Kilise (Surpgarabet Manastırı)

Kilisenin kalıntıları halen mevcuttur. 1988 yılından beri Hıristiyan dinine mensup turistlerce yoğun bir ilgi ile ziyaret edilmektedir.

Arak Manastırı

Muş merkeze bağlı Kepenek köyünde bulunan kilisenin, 499 yılında Sasaniler tarafından yapıldığı tahmin edilmektedir.

Sironk Kilisesi

Muş merkeze bağlı Kırköy beldesinde bulunan kilise, 651 yılında yapılmıştır. Günümüzde yıkık bir durumda olmasına rağmen yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir.

Meryem Ana Kilisesi

Yapım tarihi kesin olarak bilinmeyen Meryem Ana Kilisesi, Muş kent merkezinde bulunmaktadır.

HAMAMLAR

Alaaddin Bey Hamamı: Muş şehir merkezinde bulunan hamam, Alaaddin Bey tarafından Alaaddin Bey Camii ile aynı tarihte yaptırılmıştır.

HANLAR

Yıldızlı Han

Muş kent merkezinde bulunan ve iki katlı olan Yıldızlı Han, 1307 yılında inşa edilmiştir.

GÖLLER

Hamurpet (Akdoğan) Gölü

Varto ilçemizde Büyük Hamurpet ve Küçük Hamurpet olarak adı geçen el değmemiş görenleri kendine hayran bırakan gölümüz Bakanlığımızca “Doğal Sit-Nitelikli Doğal Koruma Alanı” olarak tescil edilmiş daha sonra Cumhurbaşkanı Kararı ile “**Kesin Korunacak Hassas Alan**” koruma alanının tescili tamamlanmıştır. Gölde bol miktarda sazan balığı ile mevsimine göre ördek, kaz, turna ve kunduz da bulunmaktadır.

Haçlı Gölü

Bulanık ilçesindeki gölümüz Bakanlığımızca “Doğal Sit-Nitelikli Doğal Koruma Alanı” ve “Doğal Sit-Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı” olarak tescil edilmiştir. Gölde başta sazan olmak üzere çeşitli tatlı su balıkları yaşamaktadır.

Şor Gölü

Bulanık ilçemizdeki gölümüz Bakanlığımızca “Doğal Sit-Nitelikli Doğal Koruma Alanı” olarak tescil edilmiş daha sonra Cumhurbaşkanı Kararı ile “**Kesin Korunacak Hassas Alan**” koruma alanının tescili tamamlanmıştır. Su kuşları açısından dünya ölçeğinde önem taşıyan Şor Gölü sazlıkları Türkiye’de telli turnanın (*Grus virgo*) ürediği kesin olarak bilinen son üreme alanıdır.

Kaz (Gaz) Gölü: Malazgirt ilçesinin Aktuzla beldesinin, kuzeydoğu kesiminde yer alan bu küçük göl oluşum itibari ile karstik bir göldür.

TARİHİ KÖPRÜLER

Tarihi Murat Köprüsü

Muş ilinde Murat Nehri üzerinde şehir merkezinden 12 km uzaklıkta bulunmaktadır. 13. yüzyılda Selçuklular döneminde yapılan Tarihi Murat Köprüsünün ilk yapılış zamanı bilinmemektedir. Köprüde bulunan mermer üzerinde yazılan 1871 tarihli kitabeden Osmanlı döneminde köprünün restore edildiği saptanmıştır. 143 metre uzunluğa sahip olan köprü 5 metre genişliğe sahiptir. Köprü toplam 12 oluk gözüne sahiptir. Tarihi Murat Köprüsü günümüzde de aktif olarak kullanılmaktadır. 2010 yılında yapılan ışıklandırma sonrası köprü gece saatlerinde muhteşem görüntüler vermektedir. Köprü yanında dinlenme amaçlı mesire yapılabilir.

İKLİMİ

Muş, genel olarak Doğu Anadolu Bölgesinin sert ve karasal iklimin etkisi altındadır.

ŞEHİRDE SPOR

Özellikle Kış sporları ve doğa sporları bakımından büyük bir potansiyele sahip Muş ilinde. Şehir merkezine 8 km. mesafede bulunan Güzeldağ Kayak Merkezi bütün canlılığı ile önemli bir kış eğlencesi konumundadır. Yapılan yatırımlarla her geçen gün gelişen ve büyüyen kayak merkezinde bin metre teleski bulunmaktadır. Türkiye'ye başarılı kayak sporcuları kazandıran Muş kayak ve kış sporları konusunda giderek parlayan bir yıldız olarak ilgi görüyor.

TARİHİ

Muş tarihinin Urartulardan öncesi bilinmemektedir. Urartu Krallığının yıkılmasından sonra yöre halkı pek varlık gösterememiştir. Pers kültürünün etkisi görülmektedir. Hıristiyanlığın yayılmasıyla bölgede kökten değişiklikler olmuştur. Türklerin egemenliğiyle Türk İslam kültürü yayılmaya başlamıştır. **1071 Malazgirt Savaşı da Muş sınırları içinde gerçekleştirilmiştir.** Yöreye egemen olan bazı Türkmen boylarının izleri de görülmektedir. Varto çevresinde Karakoyunlular ve Akkoyunluların koyun başı biçiminde gömüt taşlarına rastlanmıştır. Osmanlı döneminde Muş, yarı özerk beylerin yönetiminde, aşiretlerin egemen olduğu bir bölgedir. Cumhuriyet döneminde 1955 yılında demiryolu bağlantısının Muş iline ulaşmasıyla il gelişmeye başlamıştır.

YEMEK KÜLTÜRÜ

Hayvancılığın etkisiyle et, yöre beslenmesinde temel öge durumundadır. Başlıca mahalli yemekleri; Muş köftesi (hafta direği), domatesli lahana dolması (kırkçikli kelem dolması), hez (hasut) dolması, çorti, keşkek, cavbelek, mirtöge ve hersedir.